

บทที่ 6

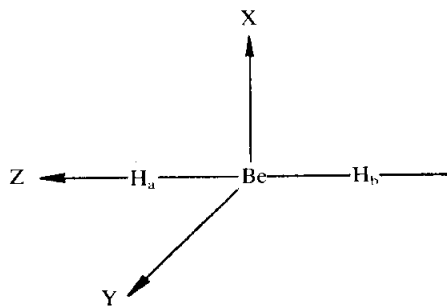
โมเลกุลแบบเชิงเส้นและแบบทำมุม

เราแบ่งโมเลกุลที่ประกอบด้วย 3 อะตอมออกเป็น 2 พวกตามลักษณะโครงสร้างของมัน ที่ต่างกันคือ พวกที่โครงสร้างโมเลกุลเป็นแบบเชิงเส้น (linear triatomic molecules) เช่น BeH_2 , CO_2 , HgCl_2 , ZnI_2 , MgCl_2 เป็นต้น กับพวกที่มีโครงสร้างโมเลกุลเป็นแบบทำมุม (bent molecules หรือ angular triatomic molecules) เช่น H_2O , H_2S , SO_2 , O_3 , NO_2^- เป็นต้น ตัวอย่างโมเลกุลทั้งสองพวกที่จะกล่าวถึงในที่นี้ได้แก่ โมเลกุล BeH_2 , H_2O , CO_2 และ NO_2 ซึ่งอธิบายได้ดังต่อไปนี้

6.1 เบริลเลียมไดไฮไดรด์

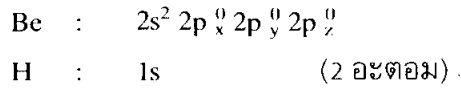
ทฤษฎีโมเลกุลาร์ออร์บิทัลสำหรับโมเลกุล BeH_2 (เบริลเลียมไดไฮไดรด์)

ในทำนองเดียวกับโมเลกุลที่ประกอบด้วย 2 อะตอมที่เคยกล่าวแล้ว นั่นคือ อันดับแรกเราต้องกำหนดแกนเพื่อแสดงพิกัดของอะตอมเสียก่อน ในที่นี้เรากำหนดเฉพาะแกนของอะตอมศูนย์กลาง คือ เบริลเลียมอะตอมเท่านั้น ส่วนอะตอมข้างเคียงทั้งสองคือ ไฮโดรเจนอะตอม ไม่ต้องกำหนดแกนเนื่องจากไฮโดรเจนอะตอมมีแต่ 1s ออร์บิทัลเป็นวาเลนซ์ออร์บิทัล แกนที่แสดงพิกัดของเบริลเลียมอะตอมกำหนดได้ดังรูป 6.1

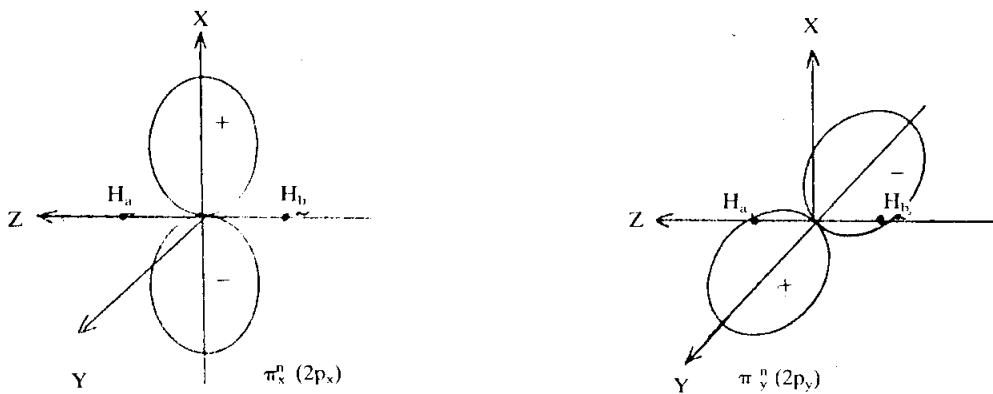

รูป 6.1 พิกัดคาร์ทีเซียนสำหรับโมเลกุล BeH_2

วาเลนซ์ออร์บิทัลและวาเลนซ์อิเล็กตรอนของเบริลเลียมอะตอม และ ไฮโดรเจนอะตอมแสดงได้ดังนี้

พิจารณาจากพิกัดที่แสดงตามรูป 6.1 จะเห็นว่า $2s$ และ $2p_z$ ออร์บิทัลของเบริลเลียม กับ $1s$ ออร์บิทัลของไฮโดรเจนทำหน้าที่เป็นออร์บิทัลที่ใช้สร้างพันธะซิกมา $2p_x$ และ $2p_y$ ออร์บิทัลทำหน้าที่เป็นออร์บิทัลที่ใช้สร้างพันธะพาย แต่ไฮโดรเจนไม่มีออร์บิทัลสำหรับสร้างพันธะพายเลย ดังนั้น $2p_x$ และ $2p_y$ ออร์บิทัลของเบริลเลียมจึงทำหน้าที่เป็นนอน-บอนดิงออร์บิทัล (π_x^* และ π_y^*) ดังรูป 6.2

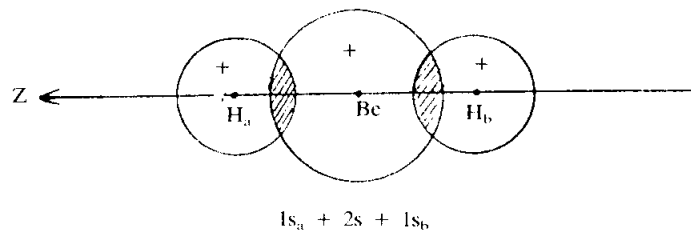
รูป 6.2 แสดงนอนบอนดิงออร์บิทัลสำหรับโมเลกุล BeH_2

การเขียนฟังก์ชันคลื่นสำหรับโมเลกุล BeH_2 จึงเขียนเฉพาะของซิกมาออร์บิทัลที่เกิดจาก $2s$, $2p_z$ และ $1s$ -ออร์บิทัล

วิธีการเขียนฟังก์ชันคลื่นสำหรับโมเลกุลนี้ให้ใช้หลัก LCAO-MO ตามที่กล่าวไว้ในบทที่ 4 กล่าวคือ ลักษณะของบอนดิงออร์บิทัลซึ่งมีอิเล็กตรอนหนาแน่นอยู่ระหว่างนิวเคลียส ต้องเกิดจากการรวมแบบผลบวกเชิงเส้นของวาเลนซ์ออร์บิทัลที่มีเครื่องหมายเหมือนกัน และ แอนติบอนดิงออร์บิทัล ซึ่งมีอิเล็กตรอนหนาแน่นอยู่นอกกระยะห่างระหว่างนิวเคลียสต้องเกิดจากการรวมแบบผลบวกเชิงเส้นของวาเลนซ์ออร์บิทัลที่มีเครื่องหมายต่างกัน เนื่องจาก $2s$ ออร์บิทัลมีเครื่องหมายบวกอย่างเดียว ดังนั้น บอนดิงออร์บิทัลที่เกิดจาก $2s$ (σ_s) จึงได้จากการรวม $2s$ เข้ากับผลบวกเชิงเส้นที่เหมาะสมระหว่างไฮโดรเจนอะตอมทั้งสอง ($1s_a + 1s_b$) ซึ่งเขียนแทนด้วยฟังก์ชันคลื่นได้ว่า

$$\psi_{\sigma_s} = C_1 2s + C_2 (1s_a + 1s_b) \quad \dots\dots\dots (6.1)$$

การเกยกันระหว่าง 2s ของเบริลเลียม กับ 1s ของไฮโดรเจนแสดงได้ดังรูป 6.3

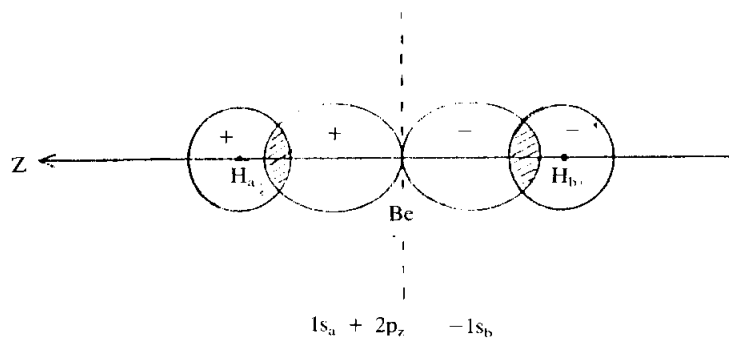

รูป 6.3 แสดงการเกยกันระหว่าง 2s ของเบริลเลียมกับ 1s ของไฮโดรเจน

สำหรับบอนด์ออร์บิทัลที่เกิดจาก $2p_z$ (σ_z) ผลบวกเชิงเส้นที่เหมาะสมระหว่างไฮโดรเจนอะตอมทั้งสองคือ $(1s_a - 1s_b)$ เพราะ $2p_z$ ออร์บิทัลมีเครื่องหมายบวกตามแกน $+Z$ และ เครื่องหมายลบตามแกน $-Z$ ฟังก์ชันคลื่นสำหรับ σ_z จึงเขียนได้ว่า

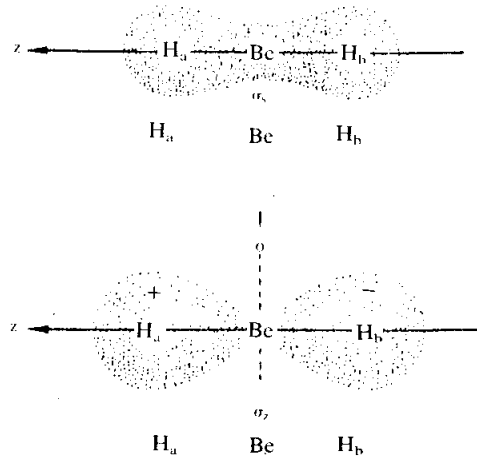
$$\psi_{\sigma_z} = C_3 2p_z + C_4 (1s_a - 1s_b) \dots\dots\dots (6.2)$$

และการเกยกันระหว่าง $2p_z$ กับ 1s ออร์บิทัลแสดงได้ดังรูป 6.4

รูป 6.4 แสดงการเกยกันระหว่าง $2p_z$ ของเบริลเลียม กับ 1s ของไฮโดรเจน

ผลบวกเชิงเส้นตามที่แสดงในสมการ (6.1) และ (6.2) นี้เป็นการรวมแบบที่เรียกว่า symmetry adapted linear combination ซึ่งเขียนย่อว่า SALC (สำหรับโมเลกุลที่ประกอบด้วย 2 อะตอม การรวมระหว่างวาเลนซ์ออร์บิทัลทั้งสอง เราเรียกว่า LCAO - MO) ค่าสัมประสิทธิ์ของวาเลนซ์ออร์บิทัลตามสมการ (6.1) และ (6.2) มีความสัมพันธ์กันตามเงื่อนไขที่ว่า $2C_2^2 > C_1^2$ และ $2C_2^2 > C_3^2$ เนื่องจาก 2s และ 2p ออร์บิทัลของเบริลเลียมเสถียรน้อยกว่า 1s ออร์บิทัลของไฮโดรเจนมาก (ดูตาราง 5.5 :- เห็นได้ว่า ไฮโดรเจนอะตอมมีสภาพไฟฟ้าลบสูงกว่าเบริลเลียมอะตอม) อิเล็กตรอนส่วนใหญ่ในบอนด์ออร์บิทัลจึงหนาแน่นไปทางด้านนิวเคลียสของไฮโดรเจนอะตอมทั้งสอง ดังรูป 6.5

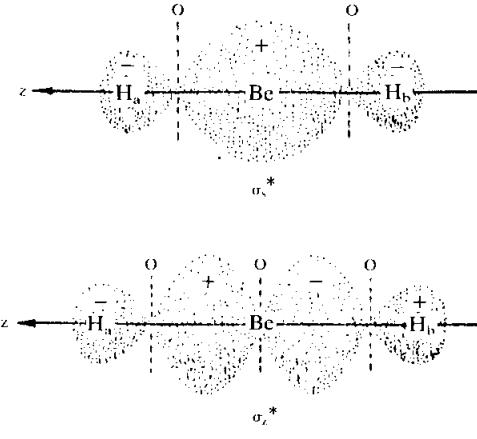
รูป 6.5 บอนดิ้งออร์บิทัลสำหรับโมเลกุล BeH₂

ส่วนแอนติบอนดิ้งโมเลคูลาร์ออร์บิทัล (σ_s^* และ σ_z^*) จะมีบัพ (node) เกิดขึ้นระหว่างนิวเคลียสของเบริลเดียวกับนิวเคลียสทั้งสองของไฮโดรเจน นั่นคือ เราเขียนฟังก์ชันคลื่นของมันได้ดังนี้

$$\psi_{\sigma_s^*} = C_5 2s - C_6 (1s_a + 1s_b) \quad \dots\dots\dots (6.3)$$

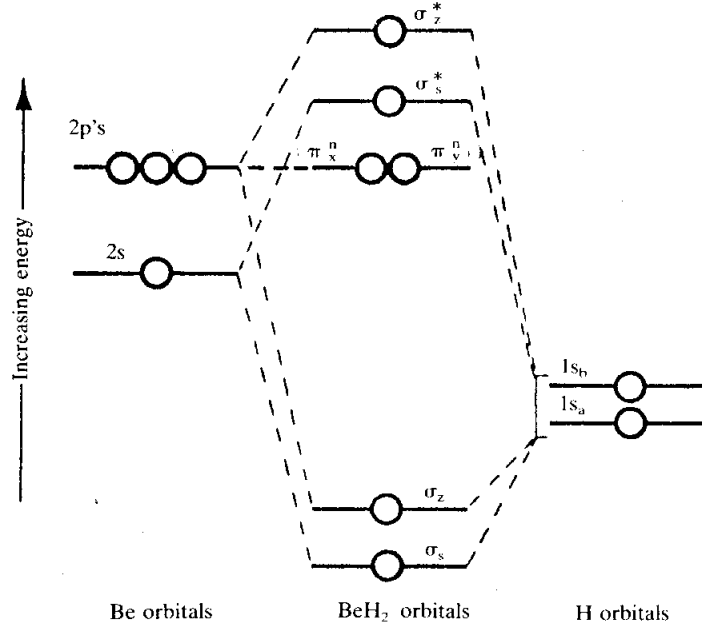
$$\psi_{\sigma_z^*} = C_7 2p_z - C_8 (1s_a - 1s_b) \quad \dots\dots\dots (6.4)$$

ซึ่ง $C_5^2 > 2C_6^2$ และ $C_7^2 > 2C_8^2$ แสดงถึงว่าอิเล็กตรอนส่วนใหญ่ในแอนติบอนดิ้งออร์บิทัลหนาแน่นอยู่ที่นิวเคลียสของเบริลเดี่ยวอะตอม ดังรูป 6.6

รูป 6.6 แอนติบอนดิ้งออร์บิทัลสำหรับโมเลกุล BeH₂

แผนภาพแสดงระดับพลังงานของโมเลคิวลาร์ออร์บิทัลสำหรับโมเลกุล BeH_2 แสดงได้ดังรูป 6.7

รูป 6.7 M.O. ไดอะแกรมสำหรับโมเลกุล BeH_2

เมื่อพิจารณาจำนวนบัพ และ ระดับพลังงานของโมเลคิวลาร์ออร์บิทัลจากรูป 6.5, 6.6 และ 6.7 เราสามารถเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของมันได้ดังต่อไปนี้

ระดับพลังงาน : $\sigma_s < \sigma_z < \pi_{x,y} < \sigma_s^* < \sigma_z^*$

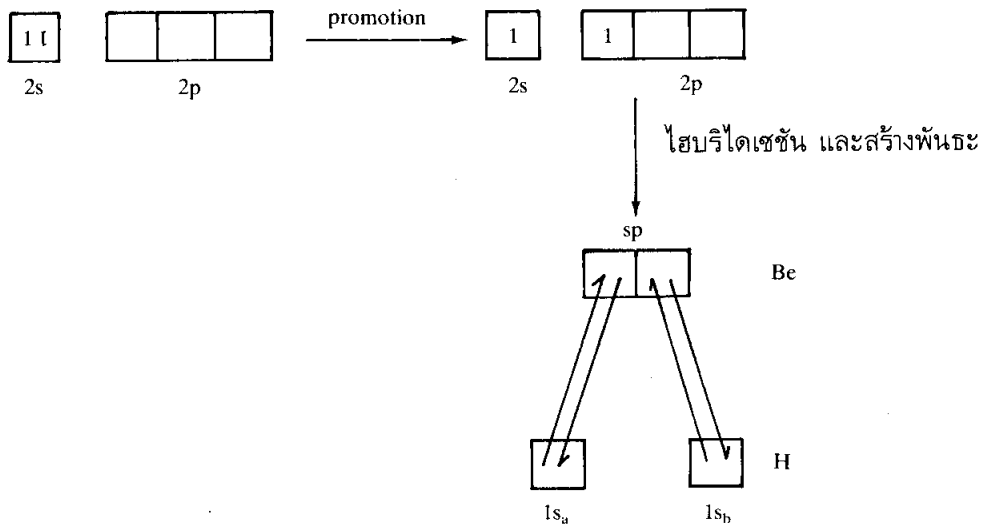
จำนวนบัพ : 0 1 1 2 3

เห็นได้ว่าระดับพลังงานสูงขึ้นตามจำนวนบัพในโมเลคิวลาร์ออร์บิทัล เราสามารถกล่าวได้ว่าโดยทั่วไป โมเลคิวลาร์ออร์บิทัลที่มีจำนวนบัพมากจะมีค่าพลังงานมากด้วย

เนื่องจากโมเลกุล BeH_2 มีวาเลนซ์อิเล็กตรอนจำนวน 4 ตัว (จากเบริลเลียม 2 ตัว และจากไฮโดรเจน 2 ตัว) ดังนั้นสถานะพื้นสำหรับโมเลกุล BeH_2 คือ $(\sigma_s)^2 (\sigma_z)^2$ ซึ่งมีสัญลักษณ์พจน์เป็น $^1\Sigma^+$ อันดับพันธะเท่ากับ 2 แสดงถึง 2 พันธะซิกมาในโมเลกุลซึ่งเกิดจากอิเล็กตรอนคู่ 2 คู่ อิเล็กตรอนคู่ทั้ง 2 คู่นี้จะกระจายไปทั่วทั้งโมเลกุล (3 อะตอม) ดังนั้นตามทฤษฎีโมเลคิวลาร์ออร์บิทัล อิเล็กตรอนทั้ง 4 ในโมเลกุล BeH_2 จะกระจายอยู่ใน 2 ออร์บิทัลที่มีพลังงานไม่เท่ากัน คือ σ_s และ σ_z ออร์บิทัล

ทฤษฎีวาเลนซ์บอนด์สำหรับโมเลกุล BeH₂

เมื่อพิจารณาการจัดอิเล็กตรอนในเบริลเลียมอะตอม คือ $1s^2, 2s^2p^0$ เห็นได้ว่า เบริลเลียมไม่มีอิเล็กตรอนเดี่ยวเหลืออยู่เลย ดังนั้น โดยอาศัยทฤษฎีวาเลนซ์บอนด์ธรรมดา เบริลเลียมไม่สามารถสร้างพันธะใดๆ กับไฮโดรเจนได้ อย่างไรก็ตามหากคำนึงถึงไฮบริดเซชันด้วย เราอธิบายได้ว่า อิเล็กตรอน 1 ตัวใน 2s ออร์บิทัลจะเลื่อนขึ้นไป (promote) อยู่ใน 2p_z ออร์บิทัลที่ว่างอยู่ซึ่งมีพลังงานสูงกว่า 2s ออร์บิทัลเล็กน้อยแล้วเกิดไฮบริดเซชันแบบ sp ได้ ออร์บิทัลผสม sp จำนวน 2 ออร์บิทัล ซึ่งมีอิเล็กตรอนเดี่ยวอยู่ออร์บิทัลละ 1 ตัว อิเล็กตรอนเดี่ยวทั้งสองตัวจะมาเข้าคู่กับอิเล็กตรอนเดี่ยวใน 1s ออร์บิทัลของไฮโดรเจนทั้งสองอะตอมดังแผนภาพ 6.8

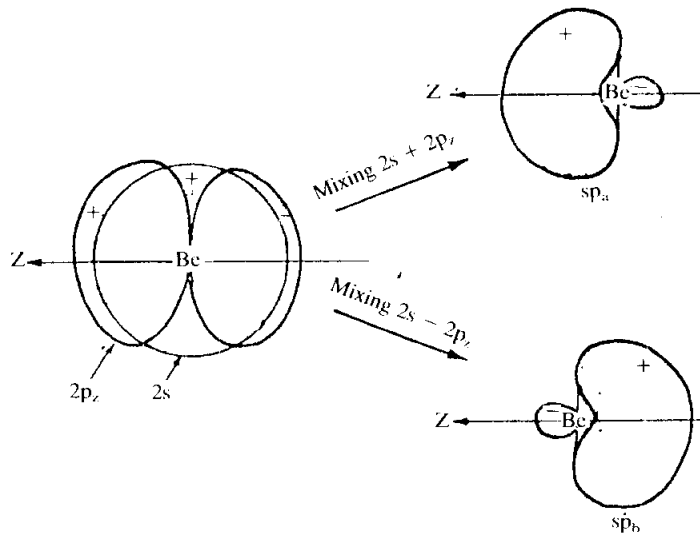
รูป 6.8 แผนภาพแสดงการเกิดพันธะในโมเลกุล BeH₂

ให้ ϕ_a และ ϕ_b เป็นฟังก์ชันคลื่นที่แทนผลบวกเชิงเส้น ระหว่าง 2s กับ 2p_z ในการสร้างออร์บิทัลผสม (sp)_a กับ (sp)_b ตามลำดับ เราเขียนเป็นสมการได้ว่า

$$\phi_a = \frac{1}{\sqrt{2}} (2s + 2p_z) \quad \dots\dots\dots (6.5)$$

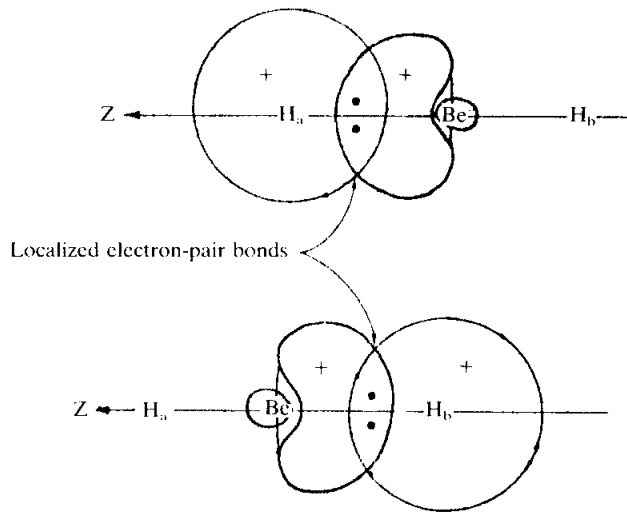
$$\phi_b = \frac{1}{\sqrt{2}} (2s - 2p_z) \quad \dots\dots\dots (6.6)$$

โดยค่า $1/\sqrt{2}$ เป็นค่าคงที่ของการนอร์มัลไลซ์ การสร้างออร์บิทัลผสมดังกล่าวนี้แสดงได้ดังรูป 6.9

รูป 6.9 แสดงออร์บิทัลผสม sp ที่เกิดจากผลบวกเชิงเส้นระหว่าง 2s กับ 2p_z ของเบริลเลียม

ออร์บิทัลผสม ϕ_a จะชี้ไปทางด้าน H_a และเกยกันอย่างเต็มที่กับ $1s_a$ ออร์บิทัล ส่วนออร์บิทัลผสม ϕ_b จะชี้ไปทางด้าน H_b และเกยกันอย่างเต็มที่กับ $1s_b$ ออร์บิทัลตามที่แสดงในรูป 6.10

รูป 6.10 พันธะอิเล็กตรอนคู่สำหรับโมเลกุล BeH_2 ที่เกิดจากออร์บิทัลผสม sp 2 ออร์บิทัล ซึ่งสมมูลกันและมีศูนย์กลางอยู่ที่นิวเคลียสของเบริลเลียม

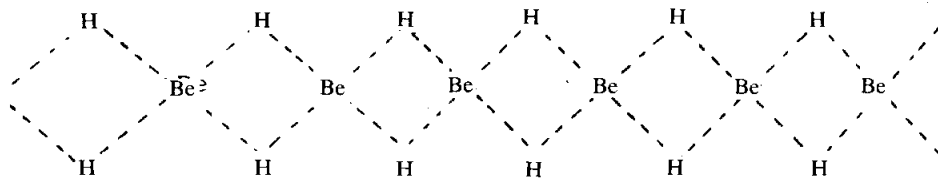
ฟังก์ชันคลื่นสำหรับบอนด์ออร์บิทัลทั้งสองของโมเลกุล BeH_2 ตามทฤษฎีวาเลนซ์บอนด์จึงเขียนได้ว่า

$$\psi_1 = C_1 \phi_a + C_2 1s_a \dots\dots\dots 6.7)$$

$$\psi = C_1 \phi_b + C_2 1s_b \dots\dots\dots (6.8)$$

ดังนั้น แทนที่อิเล็กตรอนทั้ง 4 ตัวในโมเลกุล BeH_2 จะกระจายตัวทั้งบนดิงออร์บิทัลทั้งสอง ตามที่ทำนายด้วยทฤษฎีโมเลคิวลาร์ออร์บิทัล สำหรับทฤษฎีวาเลนซ์บอนด์ ทำนายได้ว่าอิเล็กตรอน ทั้ง 4 จะสร้างพันธะอิเล็กตรอนคู่ 2 คู่ที่สมมูลกัน ซึ่งคล้ายกับโครงสร้างลิวิสสำหรับ BeH_2 คือ $\text{H} - \text{Be} - \text{H}$

อย่างไรก็ตาม ที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดไม่ว่าจะอธิบายด้วยทฤษฎีโมเลคิวลาร์ออร์บิทัล หรือทฤษฎีวาเลนซ์บอนด์ เป็นการทำนายโครงสร้างโมเลกุล BeH_2 ทางทฤษฎีเท่านั้น เนื่องจาก BeH_2 เป็นโมเลกุลที่เราไม่สามารถตรวจพบได้ในสภาวะอุณหภูมิและความดันปกติ โดยปกติ เบริลเลียมไฮไดรด์จะอยู่ในสภาพของแข็งที่ไฮโดรเจนอะตอมใช้อิเล็กตรอนร่วมกับเบริลเลียม อะตอมข้างเคียงในลักษณะพันธะ “สะพาน” (“bridge” bonds) ซึ่งอาจเขียนแทนได้ดังนี้ (รูป 6.11)

รูป 6.11 แสดงพันธะ “สะพาน” ในเบริลเลียมไฮไดรด์

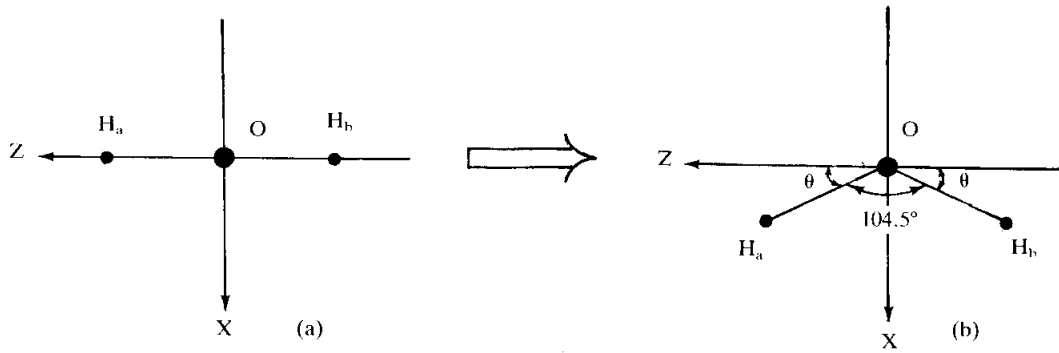
6.2 น้ำ

ทฤษฎีโมเลคิวลาร์ออร์บิทัลสำหรับโมเลกุล H_2O

H_2O เป็นโมเลกุลที่ประกอบด้วยไฮโดรเจน 2 อะตอม เช่นเดียวกับโมเลกุล BeH_2 แต่โมเลกุล H_2O มีวาเลนซ์อิเล็กตรอนจำนวน 8 ตัวขณะที่โมเลกุล BeH_2 มีเพียง 4 ตัว จึงทำให้โครงสร้างของโมเลกุล H_2O แตกต่างไปจากโมเลกุล BeH_2 ซึ่งมีโครงสร้างแบบเชิงเส้น กล่าวคือ โมเลกุล H_2O มีโครงสร้างแบบทำมุม (bent molecules) โดยพบว่ามีมุมระหว่าง $\text{H}-\text{O}-\text{H}$ มีค่าเท่ากับ 104.5° การอธิบายโครงสร้างดังกล่าวของโมเลกุล H_2O เราจะเริ่มต้นด้วยการสมมติว่า ถ้าโมเลกุล H_2O มีโครงสร้างแบบเชิงเส้น แผนภาพแสดงระดับพลังงานของโมเลคิวลาร์ออร์บิทัลสำหรับโมเลกุล H_2O ควรจะเหมือนกับของโมเลกุล BeH_2 ตามรูป 6.7 เพราะออกซิเจนอะตอมมี $2s$ และ $2p$ เป็นวาเลนซ์ออร์บิทัลเช่นเดียวกับเบริลเลียมอะตอม นั่นคือ สถานะพื้นสำหรับโมเลกุล H_2O เราควรแสดงการจัดอิเล็กตรอนได้ดังนี้ $(\sigma_s)^2 (\sigma_z)^2 (\pi_{x,y})^4$

อย่างไรก็ตามการจัดอิเล็กตรอนดังกล่าวไม่ได้มีพลังงานต่ำสุด ดังนั้น โมเลกุล H_2O จะไม่เสถียรอยู่ในลักษณะที่มีโครงสร้างเป็นแบบเชิงเส้นตามที่สมมติซึ่งเราสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

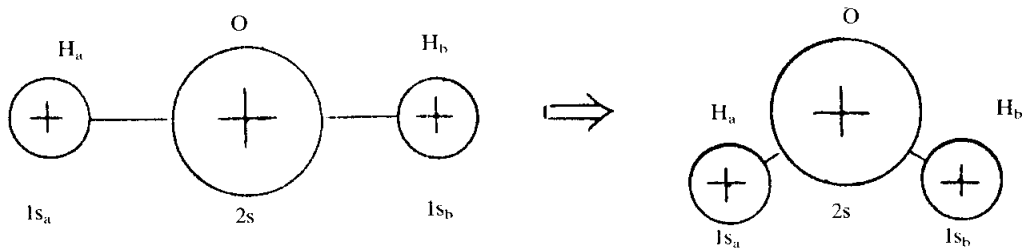

รูป 6.12 การเปลี่ยนตำแหน่งของไฮโดรเจนอะตอมทั้งสองในโมเลกุล H_2O บนระนาบ xz

การพิจารณารูป 6.12 ให้คิดว่าตอนแรกอะตอมทั้งสามอยู่บนแกน z โดยมีออกซิเจนเป็นอะตอมศูนย์กลางอยู่ที่จุดตัดระหว่างแกน x กับแกน z ต่อจากนั้นให้เลื่อนไฮโดรเจนทั้งสองอะตอมออกจากแกน z ไปทางด้านบวกของแกน x โดยให้ทำมุมกับแกน z เป็นมุม θ เท่ากัน และ มุมระหว่าง $\text{H}-\text{O}-\text{H}$ เท่ากับ 104.5° (นั่นคือ แกน x จะแบ่งครึ่งมุมพันธะระหว่างอะตอมทั้งสาม) การทำแบบนี้ทำให้ปริมาณการเกยกันของวาเลนซ์ออร์บิทัลในโมเลกุล H_2O ต่างไปจากโครงสร้างแบบเชิงเส้นดังนี้

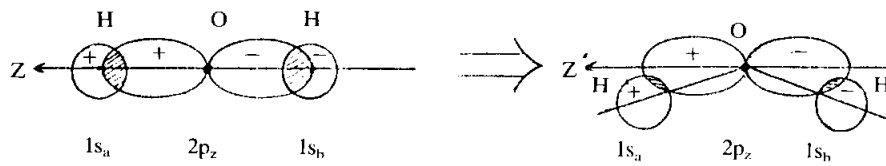
1. เนื่องจาก s ออร์บิทัลมีลักษณะทรงกลมเพราะฉะนั้นการทำมุมกันระหว่างไฮโดรเจนทั้งสองกับออกซิเจนอะตอมไม่ทำให้ปริมาณการเกยกันระหว่าง $2s$ ของออกซิเจนกับ $1s$ ไฮโดรเจนเปลี่ยนไปจากโครงสร้างแบบเชิงเส้น อย่างไรก็ตามการทำมุมกันทำให้ไฮโดรเจนทั้งสองอะตอมอยู่ใกล้กันมากขึ้น (ดูรูป 6.13) การเกยกันระหว่าง $1s_a$ กับ $1s_b$ เกิดได้ดีขึ้น ทำให้ σ_z ออร์บิทัลมีพลังงานต่ำลง (เสถียรขึ้น) เล็กน้อย

รูป 6.13 การเกยกันระหว่าง $1s_a$ กับ $1s_b$ เกิดได้ดีขึ้นเมื่อโมเลกุล H_2O มีโครงสร้างแบบทำมุม

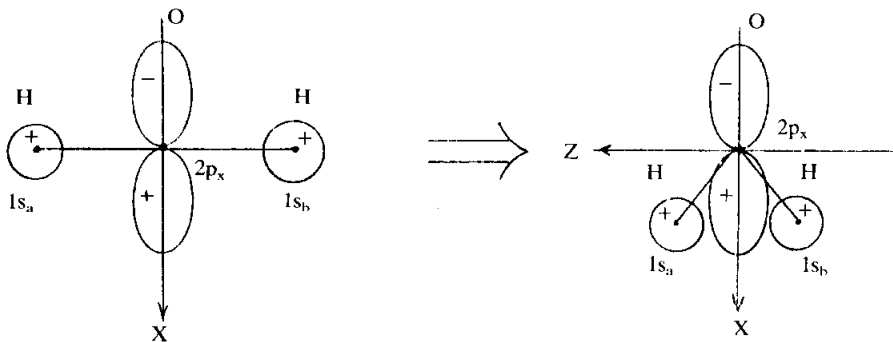
2. σ_z ออร์บิทัลจะมีพลังงานสูงขึ้น (เสถียรน้อยลง) เพราะการทำมุมกันทำให้มุม θ เพิ่มขึ้น ค่า $\cos \theta$ ลดลง ทำให้ระยะห่างระหว่างนิวเคลียสของออกซิเจนกับนิวเคลียสของไฮโดรเจน

ลดลงด้วย การแยกกันระหว่าง $2p_z$ กับ $1s$ ออร์บิทัลจึงเกิดได้น้อยลง เห็นได้ว่าการแยกกันระหว่าง $2p_z$ กับ $1s$ ออร์บิทัลจะเกิดได้มากที่สุดเมื่อนิวเคลียสของอะตอมทั้งสามอยู่บนแกน z เพราะบนแกน $z, \theta = 0$ ค่า $\cos \theta$ มีค่าสูงสุด = 1 (ดูรูป 6.14)

รูป 6.14 การแยกกันระหว่าง $2p_z$ กับ $1s$ ออร์บิทัลเกิดได้น้อยลงเมื่อโมเลกุล H_2O มีโครงสร้างแบบทำมุม

3. $2p_x$ ออร์บิทัลซึ่งเดิมทำหน้าที่เป็นนอน-บอนดิงออร์บิทัล (π^*) จะกลายเป็น σ_x ออร์บิทัลที่มีพลังงานต่ำลง เนื่องจากการทำมุมกันทำให้มีการแยกกันระหว่างด้านบวกของ $2p_x$ ออร์บิทัลกับ $1s$ ออร์บิทัล ดังรูป 6.15

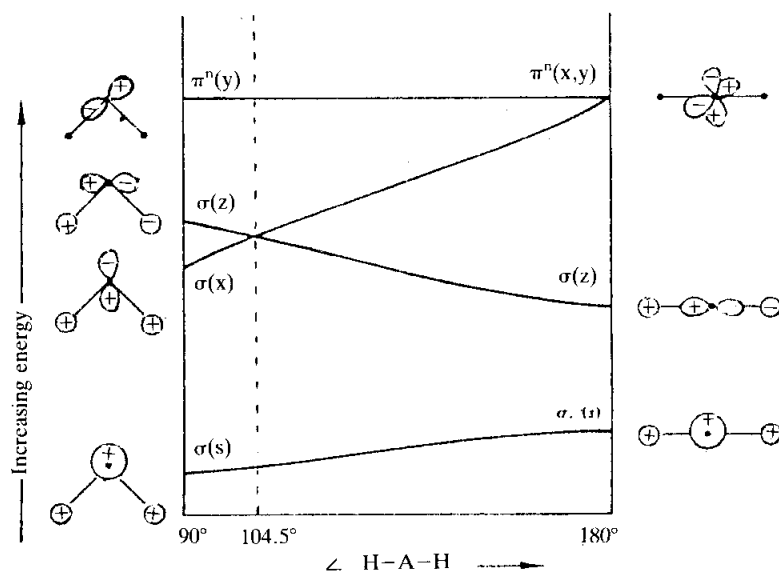

รูป 6.15 การแยกกันระหว่าง $2p_x$ กับ $1s$ ออร์บิทัลเมื่อโมเลกุล H_2O มีโครงสร้างแบบทำมุม

4. $2p_y$ ออร์บิทัลยังคงทำหน้าที่เป็นนอน-บอนดิงเหมือนเดิม เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงมุม θ เกิดขึ้นบนระนาบ XZ ซึ่งทำให้ $1s$ ออร์บิทัลยังคงตั้งฉากกับ $2p_y$ อยู่ไม่มีการแยกกันเกิดขึ้น

โมเลกุล AH_2 อื่นๆ ก็มีการเปลี่ยนแปลงที่เราสามารถอธิบายได้แบบเดียวกับโมเลกุล H_2O การเปลี่ยนแปลงระดับพลังงานของโมเลคิวลาร์ออร์บิทัลเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงมุมพันธะที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ เราจะรวบรวมไว้เป็นแผนภาพ ที่เรียกว่า แผนภาพสหสัมพันธ์ของวาลซ์* (Walsh correlation diagrams) ซึ่งจะไม่เหมือนกันสำหรับโมเลกุลแต่ละชนิด แผนภาพสหสัมพันธ์ของวาลซ์สำหรับโมเลกุล AH_2 แสดงได้ดังรูป 6.16

* เราเรียกชื่อนี้เพื่อเป็นเกียรติแก่นักเคมีชาวอังกฤษชื่อ อาร์เธอร์ ดี วาลซ์ ผู้นำมาเผยแพร่ในปี ค.ศ. 1953

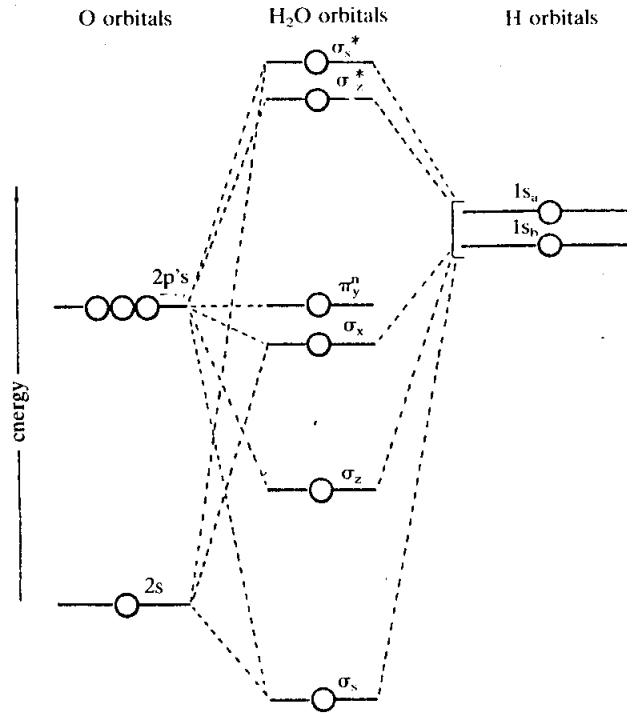
รูป 6.16 แผนภาพสหสัมพันธ์ของวาเลนซ์สำหรับโมเลกุล AH₂**

ถึงตอนนี้ เราสรุปได้ว่า ถ้าโครงสร้างโมเลกุลเปลี่ยนจากแบบเชิงเส้นไปเป็นแบบทำมุม โดยมีพิกัดของอะตอมทั้งสามตามที่แสดงในรูป 6.12 จะทำให้ σ_s ออร์บิทัลมีพลังงานต่ำลง เล็กน้อย, σ_z มีพลังงานสูงขึ้น, π_x เปลี่ยนเป็น σ_x ซึ่งมีพลังงานต่ำกว่าเดิมมาก ส่วน π_y ยังคงมีพลังงานเท่าเดิม ดังนั้นโมเลกุล BeH₂ ซึ่งมีวาเลนซ์อิเล็กตรอนเพียง 4 ตัว สามารถบรรจุในบอริดออร์บิทัลได้เพียง 2 ออร์บิทัล คือ σ_s กับ σ_z จึงมีโครงสร้างโมเลกุลเป็นแบบเชิงเส้น ส่วนโมเลกุล H₂O ซึ่งมีวาเลนซ์อิเล็กตรอน 8 ตัว สามารถบรรจุในโมเลคิวลาร์ออร์บิทัลได้ถึง π_y (ดูรูป 6.16 ประกอบ) จึงมีโครงสร้างโมเลกุลเป็นแบบทำมุม โดยพบว่ามุมพันธะระหว่างออกซิเจนกับไฮโดรเจนทั้งสองอะตอมที่มีค่า 104.5° เป็นมุมที่ทำให้โมเลกุล H₂O มีพลังงานต่ำสุด (แนวเส้นประในรูป 6.16)

เห็นได้ว่า เราสามารถใช้แผนภาพสหสัมพันธ์ของวาเลนซ์ ทำนายรูปร่างเรขาคณิต หรือโครงสร้างโมเลกุล BeH₂ และ H₂O ได้ สำหรับโมเลกุล AH₂ อื่นๆ เราจะทำนายรูปร่างเรขาคณิตโดยใช้แผนภาพนี้ได้เช่นกัน ทั้งนี้ให้ยึดหลักว่า “รูปร่างเรขาคณิตที่เสถียรที่สุดของโมเลกุลต้องเป็นรูปร่างที่มีโมเลคิวลาร์ออร์บิทัลทุกออร์บิทัลซึ่งมีอิเล็กตรอนบรรจุอยู่มีพลังงานรวมต่ำสุด” อย่างไรก็ตามเราไม่นิยมใช้วิธีนี้ในการทำนายรูปร่างโมเลกุล เพราะลักษณะการอธิบายเยิ่นเย้อต้องทำวกความกันหนากว่าที่จะสรุปได้ไม่กระชับเหมือนกับการทำนายด้วยทฤษฎี VSEPR ซึ่งจะกล่าวต่อไปในบทที่ 9

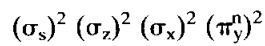
** แผนภาพนี้ไม่ได้แสดงแอนติบอริดออร์บิทัล

แผนภาพแสดงระดับพลังงานสำหรับโมเลกุล H₂O แสดงได้ดังรูป 6.17

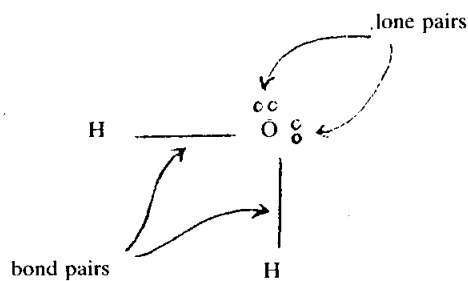

รูป 6.17 M.O. Diagram สำหรับโมเลกุล H₂O

สถานะพื้นของโมเลกุล H₂O เขียนได้ดังนี้

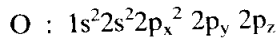
เห็นได้ว่าตามทฤษฎีโมเลคิวลาร์ออร์บิทัล อิเล็กตรอนทั้ง 8 ตัว ในโมเลกุล H₂O จะแบ่งออกเป็น 4 พวง กระจายอยู่ใน 4 ออร์บิทัลที่มีพลังงานต่างกัน คือ σ_s , σ_z , σ_x และ π_y ในขณะที่โครงสร้างลิวอิสแบ่งอิเล็กตรอนออกเป็น 2 พวงเท่านั้น คือ อิเล็กตรอนคู่พันธะกับอิเล็กตรอนคู่โดดเดี่ยว (bond pairs กับ lone pairs) ดังรูป 6.18

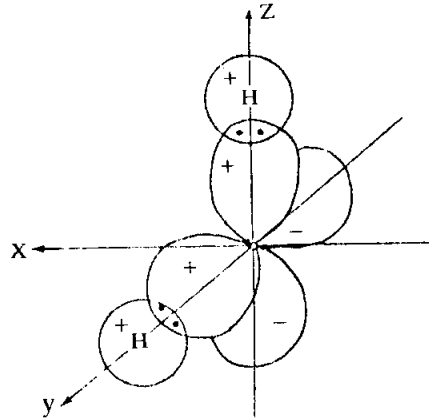
รูป 6.18 โครงสร้างลิวอิสของโมเลกุล H₂O

ทฤษฎีวาเลนซ์บอนด์สำหรับโมเลกุล H₂O

พิจารณาการจัดอิเล็กตรอนในออกซิเจนอะตอม

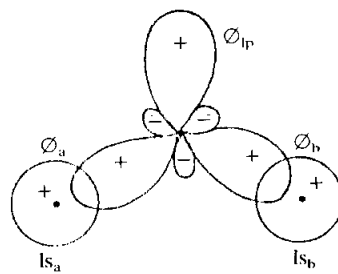

จะเห็นว่าอิเล็กตรอนเดี่ยวใน $2p_y$ และ $2p_z$ อาจเข้าคู่กับอิเล็กตรอนเดี่ยวใน $1s$ ออร์บิทัลของไฮโดรเจนทั้งสองอะตอมได้พันธะโคเวเลนต์เกิดขึ้นจำนวน 2 พันธะ แต่การพิจารณาแบบนี้ทำให้พันธะระหว่างออกซิเจนกับไฮโดรเจนอะตอมทำมุมกัน 90 องศา ดังรูป 6.19 ซึ่งไม่ตรงกับความเป็นจริงที่ว่ามุมพันธะระหว่างออกซิเจนกับไฮโดรเจนอะตอมมีค่าเท่ากับ 104.5 องศา

รูป 6.19 แสดงพันธะในโมเลกุล H₂O ที่เกิดจากการเข้าคู่กันของอิเล็กตรอนเดี่ยวใน $2p_y$ และ $2p_z$ ของออกซิเจนกับใน $1s$ ของไฮโดรเจนอะตอม

ดังนั้นการอธิบายพันธะที่เกิดขึ้นในโมเลกุล H₂O โดยใช้ทฤษฎีวาเลนซ์บอนด์เราจึงต้องคำนึงถึงไฮบริดเซชันด้วย ซึ่งเริ่มต้นด้วยการพิจารณาไฮบริดเซชันแบบ sp^2 ของออกซิเจนอะตอม ในที่นี้ ออร์บิทัลผสม sp^2 เกิดจากการผสมระหว่าง $2s$ กับ $2p_y$ และ $2p_z$ ของออกซิเจนอะตอม โดย sp^2 ออร์บิทัลจำนวน 2 ออร์บิทัลซึ่งไปทางไฮโดรเจนทั้งสองเพื่อเกาะกับ $1s$ ออร์บิทัลของไฮโดรเจนได้อย่างเต็มที่ ส่วนอีกหนึ่งออร์บิทัลมีอิเล็กตรอนคู่โดดเดี่ยวอยู่ 1 คู่ ซึ่งออกจากไฮโดรเจนอะตอมตามรูป 6.20

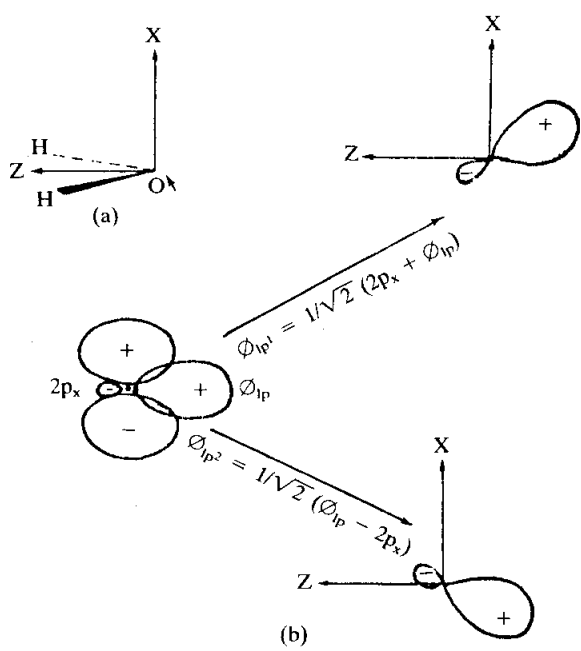
รูป 6.20 ออร์บิทัลผสม sp^2 ในโมเลกุล H₂O ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 พากคือ ϕ_a กับ ϕ_b พากหนึ่ง และ ϕ_{lp} อีกพากหนึ่ง

ถึงตอนนี้โมเลกุล H_2O จะมีอิเล็กตรอนคู่โดดเดี่ยวอยู่ 2 คู่ คือ คู่หนึ่งอยู่ในออร์บิทัลผสม sp^2 (ϕ_{ip}) และอีกคู่หนึ่งอยู่ใน $2p_x$ ออร์บิทัลซึ่งไม่สมมูลกัน เพื่อให้ออร์บิทัลทั้งสองสมมูลกัน เราต้องนำทั้ง ϕ_{ip} และ $2p_x$ มารวมกันแบบผลบวกเชิงเส้น ให้ผลที่ได้เป็น ϕ_{ip1} และ ϕ_{ip2} ผลบวกเชิงเส้นดังกล่าว จึงเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$\phi_{ip1} = \frac{1}{\sqrt{2}} (\phi_{ip} + 2p_x) \quad \dots\dots\dots (6.9)$$

$$\phi_{ip2} = \frac{1}{\sqrt{2}} (\phi_{ip} - 2p_x) \quad \dots\dots\dots (6.10)$$

ตัวเลข $\frac{1}{\sqrt{2}}$ คือ ค่าคงที่ของการนอร์มัลไลซ์
 การสร้าง ϕ_{ip1} และ ϕ_{ip2} จาก ϕ_{ip} และ $2p_x$ แสดงได้ดังรูป 6.21

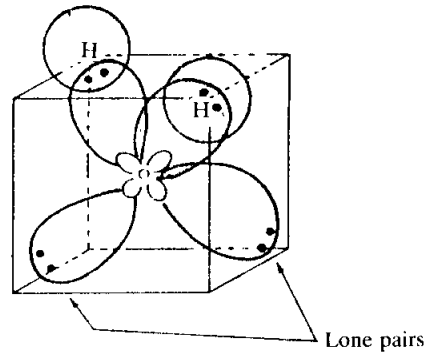
รูป 6.21 a) ระบบพิกัดสำหรับโมเลกุล H_2O
 b) การสร้าง ϕ_{ip1} และ ϕ_{ip2}

ทั้ง ϕ_{ip1} และ ϕ_{ip2} เป็นออร์บิทัลผสมสำหรับอิเล็กตรอนคู่โดดเดี่ยวที่สมมูลกัน
 อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะพิจารณาว่าอิเล็กตรอนคู่โดดเดี่ยวทั้ง 2 คู่อยู่ใน (ϕ_{ip} กับ $2p_x$)
 หรือ (ϕ_{ip1} กับ ϕ_{ip2}) ก็ถูกต้องเช่นกัน เพราะการกระจายความหนาแน่นรวมของอิเล็กตรอน
 ในโมเลกุล H_2O ทั้ง 2 รูปแบบมีค่าเท่ากัน ซึ่งพิสูจน์ได้ดังนี้
 ความหนาแน่นรวมของอิเล็กตรอนสำหรับรูปแบบ (ϕ_{ip} กับ $2p_x$) ได้จากอินทิเกรต
 ทั่วทั้งปริภูมิ (space) ของฟังก์ชัน ($\phi_{ip}^2 + 2p_x^2$) และสำหรับรูปแบบ (ϕ_{ip1} กับ ϕ_{ip2}) ได้จากการ

อินทิเกรตทั่วทั้งปริภูมิของฟังก์ชัน ($\phi_{1p_1}^2 + \phi_{1p_2}^2$) โดยการแทนค่า ϕ_{1p_1} และ ϕ_{1p_2} จากสมการ (6.9) และ (6.10) จะได้ว่า

$$\begin{aligned} (\phi_{1p_1}^2 + \phi_{1p_2}^2) &= \left[\frac{1}{\sqrt{2}} (\phi_{1p} + 2p_x) \right]^2 + \left[\frac{1}{\sqrt{2}} (\phi_{1p} - 2p_x) \right]^2 \\ &= \phi_{1p}^2 + 2p_x^2 \end{aligned}$$

เห็นได้ว่าความหนาแน่นรวมของอิเล็กตรอนทั้งสองรูปแบบเหมือนกัน
 ออร์บิทัลผสมสำหรับอิเล็กตรอนคู่โดดเดี่ยวที่สมมูลกัน และ สำหรับอิเล็กตรอนคู่พันธะที่
 สมมูลกันแสดงได้ดังรูป 6.22

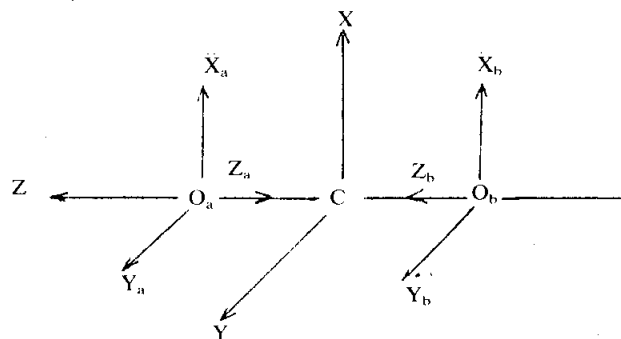
รูป 6.22 แสดงการสร้างพันธะระหว่างออร์บิทัลผสมของออกซิเจนกับ $1s$ ออร์บิทัลของไฮโดรเจน และ ออร์บิทัลผสมสำหรับอิเล็กตรอนคู่โดดเดี่ยวสมมูลกัน

6.3 คาร์บอนไดออกไซด์

โมเลกุล CO_2 เป็นตัวอย่างหนึ่งของโมเลกุลแบบเชิงเส้นที่มีสูตรทั่วไปเป็น $B-A-B$ โดยทั้งอะตอม A และ B มี ns และ np เป็นวาเลนซ์ออร์บิทัล

ทฤษฎีโมเลกุลออร์บิทัลสำหรับโมเลกุล CO_2

ระบบพิกัดสำหรับโมเลกุล CO_2 แสดงได้ดังรูป 6.23

รูป 6.23 พิกัดคาร์ทีเซียนสำหรับโมเลกุล CO_2

ส่วนวาเลนซ์ออร์บิทัลและวาเลนซ์อิเล็กตรอนของคาร์บอนและออกซิเจนอะตอมแสดงได้ดังนี้

เนื่องจาก 2s ออร์บิทัลของออกซิเจนอะตอมมีพลังงานต่ำกว่า 2p ออร์บิทัลมาก (พลังงานของ 2s = -32.3 eV, พลังงานของ 2p = -15.8 eV) เราจึงไม่นำมาคิดในการเขียนฟังก์ชันคลื่นสำหรับโมเลกุลาร์ออร์บิทัลของโมเลกุล CO₂ แต่มันจะรวมกันเองแบบผลบวกเชิงเส้นได้เป็นนอนบอนดิง-ออร์บิทัลจำนวน 2 ออร์บิทัลคือ

$$\sigma_1^n = \frac{1}{\sqrt{2}} (2s_a + 2s_b) \quad \dots\dots\dots (6.11)$$

$$\sigma_2^n = \frac{1}{\sqrt{2}} (2s_a - 2s_b) \quad \dots\dots\dots (6.12)$$

การเขียนฟังก์ชันคลื่นสำหรับซิกมาออร์บิทัลของโมเลกุล CO₂ เราเขียนได้ในทำนองเดียวกับโมเลกุล BeH₂ เพียงแต่เปลี่ยนจาก 1s ของไฮโดรเจนอะตอมเป็น 2p_z ของออกซิเจนอะตอมได้ดังนี้

$$\psi_{\sigma_s} = C_1 2s + C_2 (2z_a + 2z_b) \quad \dots\dots\dots (6.13)$$

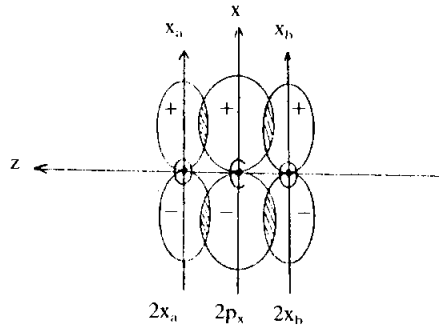
$$\psi_{\sigma_s}^* = C_3 2s - C_4 (2z_a + 2z_b) \quad \dots\dots\dots (6.14)$$

$$\psi_{\sigma_z} = C_5 2p_z + C_6 (2z_a - 2z_b) \quad \dots\dots\dots (6.15)$$

$$\psi_{\sigma_z}^* = C_7 2p_z - C_8 (2z_a - 2z_b) \quad \dots\dots\dots (6.16)$$

สำหรับพายออร์บิทัลจะเกิดจากการรวมระหว่าง 2p_x และ 2p_y ออร์บิทัลของอะตอมทั้งสาม โดย 2p_x ของคาร์บอนมาเกี่ยวกับ SALC ที่เหมาะสมระหว่าง 2p_x ของออกซิเจนทั้งสอง และ 2p_y ของคาร์บอนมาเกี่ยวกับ SALC ที่เหมาะสมระหว่าง 2p_y ของออกซิเจนทั้งสอง ดังรูป 6.24 ซึ่งแสดงเฉพาะการเกยกันระหว่าง 2p_x ออร์บิทัลของคาร์บอนกับออกซิเจนทั้งสอง (การเกยกันระหว่าง 2p_y ของอะตอมทั้งสามก็แสดงได้แบบเดียวกัน)

รูป 6.24 การเกยกันระหว่าง $2p_x$ ออร์บิทัลของคาร์บอนกับออกซิเจนอะตอมทั้งสอง

SALC ระหว่าง $2p_x$ และ $2p_y$ ของออกซิเจนเราเขียนได้ว่า

$$\phi_1 = \frac{1}{\sqrt{2}} (2x_a + 2x_b) \dots\dots\dots (6.17)$$

$$\phi_2 = \frac{1}{\sqrt{2}} (2x_a - 2x_b) \dots\dots\dots (6.18)$$

$$\phi_3 = \frac{1}{\sqrt{2}} (2y_a + 2y_b) \dots\dots\dots (6.19)$$

$$\phi_4 = \frac{1}{\sqrt{2}} (2y_a - 2y_b) \dots\dots\dots (6.20)$$

แต่ SALC ที่เหมาะสมระหว่าง $2p_x$ และ $2p_y$ สำหรับการสร้างพายออร์บิทัลคือ ϕ_1 และ ϕ_3 ดังนั้นฟังก์ชันคลื่นของพายออร์บิทัลจึงเขียนได้ดังต่อไปนี้

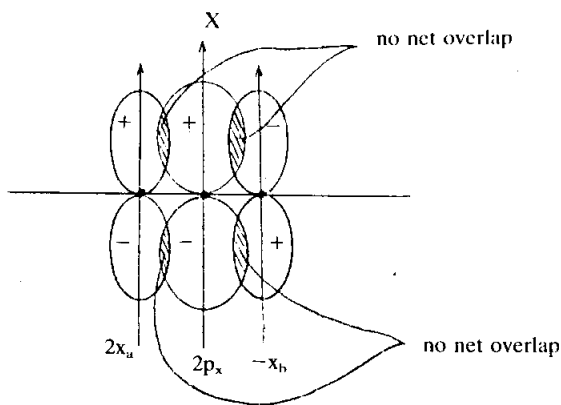
$$\psi_{\pi_x} = C_9 2p_x + C_{10} (2x_a + 2x_b) \dots\dots\dots (6.21)$$

$$\psi_{\pi_x}^* = C_{11} 2p_x - C_{12} (2x_a + 2x_b) \dots\dots\dots (6.22)$$

$$\psi_{\pi_y} = C_{13} 2p_y + C_{14} (2y_a + 2y_b) \dots\dots\dots (6.23)$$

$$\psi_{\pi_y}^* = C_{15} 2p_y - C_{16} (2y_a + 2y_b) \dots\dots\dots (6.24)$$

สำหรับ ϕ_2 และ ϕ_4 เป็น SALC ที่เกยกับ $2p_x$ และ $2p_y$ ของคาร์บอนแล้ว ทำให้ปริมาณการเกยรวมทั้งหมดมีค่าเป็นศูนย์ จึงทำหน้าที่เป็น นอนบอนดิงออร์บิทัลตามรูป 6.25

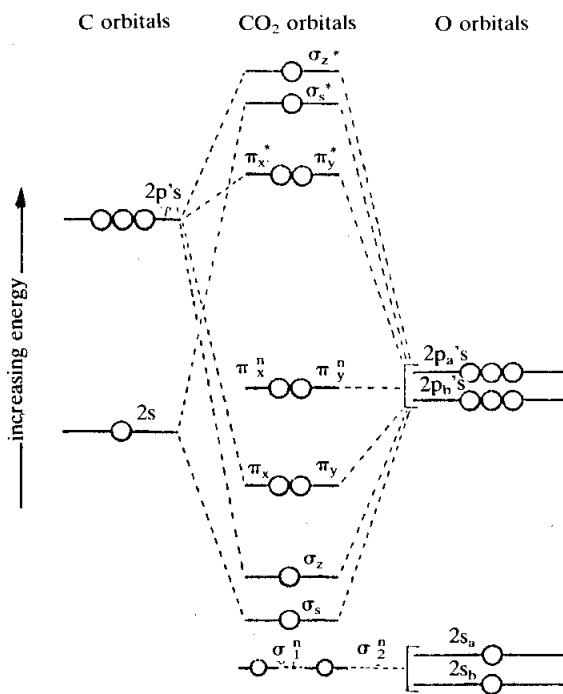
รูป 6.25 แสดงปริมาณการเกยรวมที่มีค่าเป็นศูนย์ระหว่าง $2p_x$ ของคาร์บอนกับ $(2x_a - 2x_b)$ ของออกซิเจน

ดังนั้นสมการ (6.18) และ (6.20) เราอาจเขียนแทนด้วยฟังก์ชันคลื่นที่นอร์มัลไลซ์แล้วได้ว่า

$$\psi_{\pi_x}^n = \frac{1}{\sqrt{2}} (2x_a - 2x_b) \dots\dots\dots (6.25)$$

$$\psi_{\pi_y}^n = \frac{1}{\sqrt{2}} (2y_a - 2y_b) \dots\dots\dots (6.26)$$

ถึงตอนนี้เราสามารถเขียนแผนภาพแสดงระดับพลังงานของโมเลกุลคาร์บอนไดออกไซด์สำหรับโมเลกุล CO_2 ได้ดังนี้

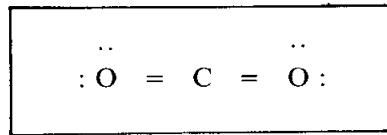

รูป 6.26 M.O.Diagram สำหรับโมเลกุล CO_2

เป็นที่น่าสังเกตว่า ถึงแม้ $2s_a$ และ $2s_b$ ไม่ได้ถูกใช้ในการสร้างโมเลกุลาร์ออร์บิทัล แต่เนื่องจากแผนภาพแสดงระดับพลังงานของโมเลกุลาร์ออร์บิทัล ต้องแสดงระดับพลังงานของออร์บิทัลอะตอมด้วย เราจึงต้องแสดงระดับพลังของ σ_1 และ σ_2 ไว้ตรงกลางส่วนล่างสุดของแผนภาพด้วย โมเลกุล CO_2 มีวาเลนซ์อิเล็กตรอนจำนวน 16 ตัว จึงเขียนสถานะพื้นได้ดังนี้

$$(\sigma_1^n)^2 (\sigma_2^n)^2 (\sigma_s)^2 (\sigma_z)^2 (\pi_{x,y})^4 (\pi_{x,y})^4$$

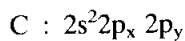
ซึ่งจะเห็นว่า มีอิเล็กตรอน 4 ตัวในซิกมาออร์บิทัล และ 4 ตัวในพายออร์บิทัล ดังนั้นโมเลกุล CO_2 จึงมี 2 พันธะซิกมา และ 2 พันธะพายตรงกับโครงสร้างลิวอิสของ CO_2

รูป 6.27 โครงสร้างลิวอิสของโมเลกุล CO_2

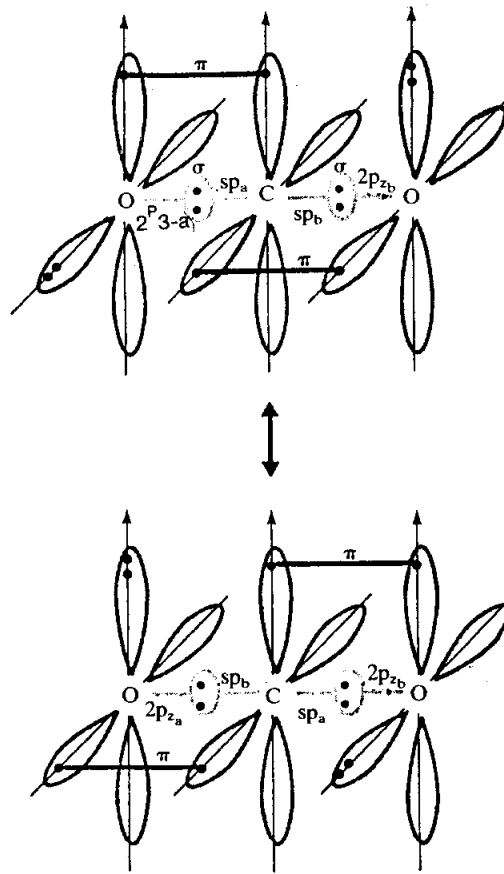
ทฤษฎีวาเลนซ์บอนด์สำหรับโมเลกุล CO_2

พิจารณาการจัดอิเล็กตรอนในวาเลนซ์ออร์บิทัลของคาร์บอนอะตอม ซึ่งเป็นอะตอมศูนย์กลาง

ไฮบริดเซชันที่เกิดขึ้นเป็นแบบ sp ซึ่งเกิดจากการผสมระหว่าง $2s$ กับ $2p_z$ ออร์บิทัลหลังจากที่เลื่อนอิเล็กตรอนหนึ่งตัวจาก $2s$ ขึ้นไปยัง $2p_z$ ที่ว่าง พันธะซิกมาในโมเลกุล CO_2 เกิดจากการแยกกันระหว่างออร์บิทัลผสม sp กับ $2p_z$ ของออกซิเจนอะตอมทั้งสอง ($2z_a$ กับ $2z_b$) ส่วนพันธะพายเกิดจากการแยกกันระหว่าง $2p_x$ ของคาร์บอนกับ $2x_a$ หรือ $2x_b$ และการแยกกันระหว่าง $2p_y$ ของคาร์บอนกับ $2y_a$ หรือ $2y_b$

การสร้างทั้งพันธะซิกมาและพันธะพายดังกล่าวแสดงได้ดังรูป 6.28

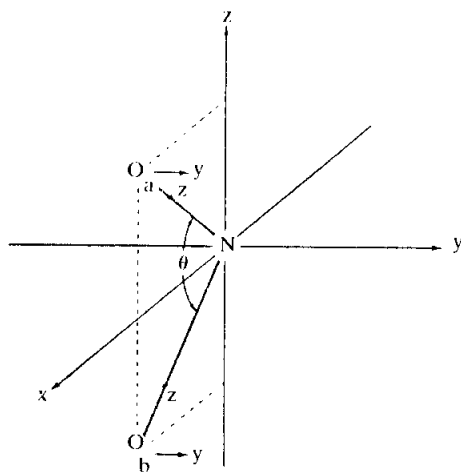
รูป 6.28 โครงสร้างวาเลนซ์บอนด์สำหรับโมเลกุล CO_2

จะเห็นว่า การอธิบายด้วยทฤษฎีวาเลนซ์บอนด์สามารถทำนายการเกิดพันธะซิกมา และ พันธะพายได้อย่างละ 2 พันธะ ซึ่งสอดคล้องกับการอธิบายด้วยทฤษฎีโมเลกุลาร์ออร์บิทัลตามที่กล่าวแล้ว

6.4 ไนโตรเจนไดออกไซด์

โมเลกุล NO_2 เป็นตัวอย่างหนึ่งของโมเลกุลแบบทำมุมที่มีทั้งพันธะซิกมาและพันธะพาย ทฤษฎีโมเลกุลาร์ออร์บิทัลสำหรับโมเลกุล NO_2

ในการกำหนดแกนเพื่อแสดงพิกัดของอะตอมทั้งสาม เราเริ่มต้นกำหนดให้ไนโตรเจน-อะตอมอยู่ที่จุดกำเนิดของพิกัดคาร์ทีเซียน และ ออกซิเจนทั้งสองอะตอมอยู่ในแนวแกน z ต่อจากนั้นให้เลื่อนออกซิเจนทั้งสองออกจากแกน z มาตามระนาบ zx ให้ห่างจากแกน x เป็นระยะเท่ากัน โดยมีมุมพันธะ $\text{O}-\text{N}-\text{O}$ เท่ากับ θ และ แกน x แบ่งครึ่งมุม θ ตามรูป 6.29

รูป 6.29 พิกัดคาร์ทีเซียนสำหรับโมเลกุล NO₂

พันธะซิกมาที่เกิดขึ้นในโมเลกุล NO₂ เกิดในทำนองเดียวกับโมเลกุล H₂O กล่าวคือ มีการสร้าง $\sigma_s, \sigma_z, \sigma_x, \sigma_z^*$ และ σ_x^* ออร์บิทัลจาก $2s, 2p_x, 2p_z$ ของไนโตรเจนอะตอมกับ $2z_a$ และ $2z_b$ ของออกซิเจนอะตอม ส่วนพายออร์บิทัลได้จากการรวมระหว่าง $2p_y$ ออร์บิทัลของไนโตรเจนกับ SALC ระหว่าง $2y_a$ และ $2y_b$ แบบ $(2y_a + 2y_b)$ ของออกซิเจน นั่นคือ เราเขียนฟังก์ชันคลื่นของ π_y และ π_y^* ได้ว่า

$$\psi_{\pi_y} = C_1 2p_y + C_2 (2y_a + 2y_b) \dots\dots\dots (6.25)$$

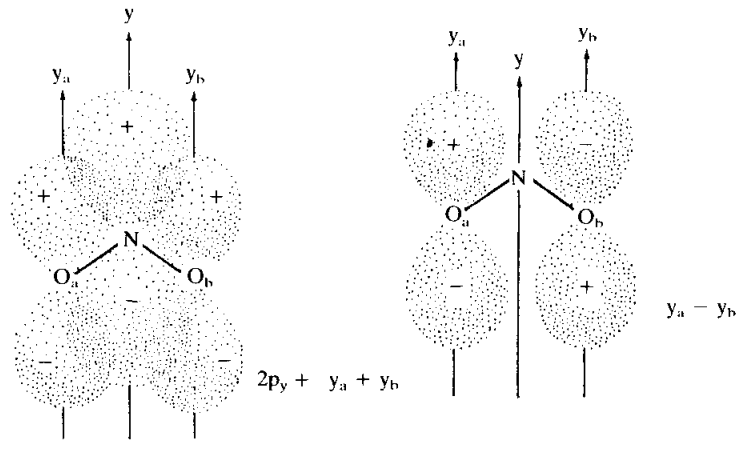
$$\psi_{\pi_y^*} = C_3 2p_y - C_4 (2y_a + 2y_b) \dots\dots\dots (6.26)$$

สำหรับ SALC ระหว่าง $2y_a$ และ $2y_b$ แบบ $(2y_a - 2y_b)$ จะทำหน้าที่เป็นนอนบอนดิงออร์บิทัล ซึ่งมีฟังก์ชันคลื่นเป็นดังนี้

$$\psi_{\pi_y^0} = \frac{1}{\sqrt{2}} (2y_a - 2y_b) \dots\dots\dots (6.27)$$

โดย $\frac{1}{\sqrt{2}}$ คือ ค่าคงที่ของการนอร์มัลไลซ์

การสร้างพายออร์บิทัล และ นอนบอนดิงออร์บิทัลที่เกิดจาก $2p_y$ ในโมเลกุล NO₂ แสดงได้ดังรูป 6.30

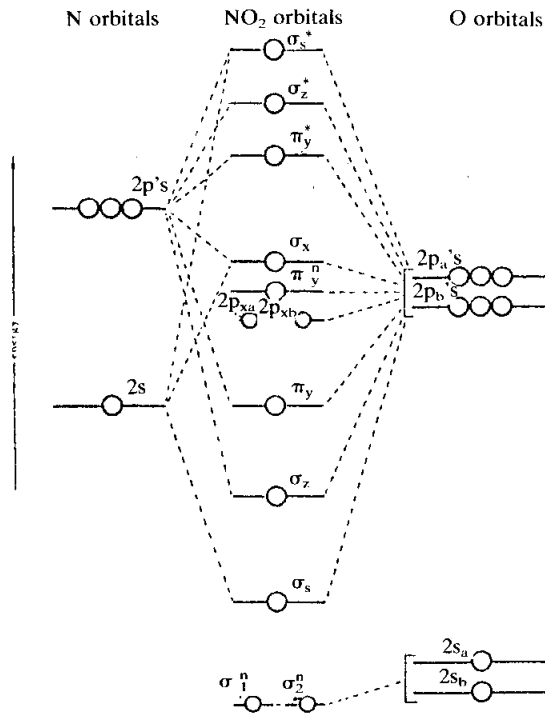
รูป 6.30 พายออร์บิทัล และ นอนบอนดิงออร์บิทัลที่เกิดจาก 2p_y ในโมเลกุล NO₂

นอกจากนี้ 2s_a, 2s_b, 2x_a และ 2x_b ของออกซิเจนก็ทำหน้าที่เป็นนอนบอนดิงออร์บิทัลเช่นกัน โดย 2s_a กับ 2s_b จะรวมกันเองแบบผลบวกเชิงเส้นได้ดังนี้

$$\sigma_1^n = \frac{1}{\sqrt{2}} (2s_a + 2s_b) \quad \dots\dots\dots (6.28)$$

$$\sigma_2^n = \frac{1}{\sqrt{2}} (2s_a - 2s_b) \quad \dots\dots\dots (6.29)$$

แผนภาพแสดงระดับพลังงานของโมเลคิวลาร์ออร์บิทัลสำหรับโมเลกุล NO₂ แสดงได้ดังรูป 6.31

รูป 6.31 M.O. Diagram สำหรับโมเลกุล NO₂

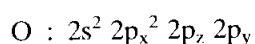
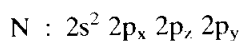
โมเลกุล NO_2 มีวาเลนซ์อิเล็กตรอนทั้งหมด 17 ตัว ดังนั้นเราเขียนสถานะพื้นของโมเลกุล NO_2 ได้ว่า

$$(\sigma_1^n)^2 (\sigma_2^n)^2 (\sigma_3)^2 (\sigma_4)^2 (\pi_y)^2 (2x_a)^2 (2x_b)^2 (\pi_y^n)^2 (\sigma_x)$$

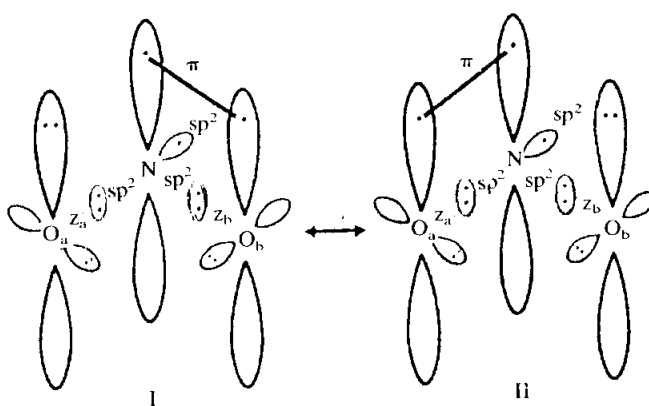
จะเห็นว่าโมเลกุล NO_2 มีอิเล็กตรอนเดี่ยวอยู่ใน σ_x หนึ่งตัว มันจึงมีคุณสมบัติทางแม่เหล็ก เป็นแบบพาราแมกเนติก นอกจากนี้สถานะพื้นดังกล่าวยังบอกให้ทราบอีกว่า โมเลกุล NO_2 มี 2 พันธะซิกมากับ 1 พันธะพาย

ทฤษฎีวาเลนซ์บอนด์สำหรับโมเลกุล NO_2

พิจารณาการจัดอิเล็กตรอนในวาเลนซ์ออร์บิทัลของไนโตรเจน และออกซิเจน

ไฮบริดเซชันแบบ sp^2 ที่เกิดขึ้นในโมเลกุล NO_2 เกิดจากการผสมระหว่าง $2s$, $2p_x$ และ $2p_z$ ออร์บิทัลของไนโตรเจนอะตอม ออร์บิทัลผสม sp^2 ที่มีอิเล็กตรอนเดี่ยวอยู่จะมาอยู่กับ $2z_a$ และ $2z_b$ ของออกซิเจนทั้งสองอะตอม ซึ่งมีอิเล็กตรอนเดี่ยวอยู่เช่นกันได้พันธะซิกมาเกิดขึ้น จำนวน 2 พันธะ สำหรับอิเล็กตรอนเดี่ยวใน $2p_y$ จะมาเข้าคู่กับอิเล็กตรอนเดี่ยวใน $2y_a$ หรือ $2y_b$ ของ O_a หรือ O_b ดังนั้นโครงสร้างวาเลนซ์บอนด์สำหรับโมเลกุล NO_2 อาจเขียนแทนได้ 2 แบบดังนี้

รูป 6.32 โครงสร้างวาเลนซ์บอนด์สำหรับโมเลกุล NO_2

คุณสมบัติของโมเลกุลที่ประกอบด้วย 3 อะตอมทั้งแบบเชิงเส้นและแบบทำมุมบางโมเลกุล
ได้รวบรวมไว้แล้วในตาราง 6.1 และตาราง 6.2

ตาราง 6.1 คุณสมบัติของโมเลกุลที่ประกอบด้วย 3 อะตอมแบบเชิงเส้น

Molecule	Ground state	Bond	Bond length, A	Bond energies, kcal/mole
BeBr ₂	¹ Σ	BrBe-Br Be-Br		89(BE)
BeCl ₂	¹ Σ	ClBe-Cl Be-Cl	1.74	147(DE) 109(BE)
BeI ₂	¹ Σ	IBe-I Be-I		69(BE)
CO ₂	¹ Σ	OC-O C-O	1.162	127(DE) 192(BE)
COS	¹ Σ	OC-S	1.561	128(DE)
CS ₂	¹ Σ	SC-S C-S	1.554	128(BE)
CSe ₂	¹ Σ	C-Se		112(BE)
CaCl ₂	¹ Σ	ClCa-Cl Ca-Cl	2.54	176(DE) 113(BE)
CdBr ₂	¹ Σ	BrCd-Br	2.39	76(DE)
CdCl ₂	¹ Σ	ClCd-Cl	2.23	84(DE)
CdI ₂	¹ Σ	ICd-I	2.58	50(DE)
HCN	¹ Σ	HC-N H-CN	1.153 1.066	207(DE) 114(DE)
HgBr ₂	¹ Σ	BrHg-Br Hg-Br	2.43	72(DE) 44(BE)
HgBrI	¹ Σ	BrHg-I		64(DE)
HgCl ₂	¹ Σ	ClHg-Cl Hg-Cl	2.30	81(DE) 54(BE)
HgClBr	¹ Σ	BrHg-Cl		77(DE)
HgClI	¹ Σ	IHg-Cl ClHg-I		75(DE) 63(DE)

ตาราง 6.1 คุณสมบัติของโมเลกุลที่ประกอบด้วย 3 อะตอมแบบเชิงเส้น (ต่อ)

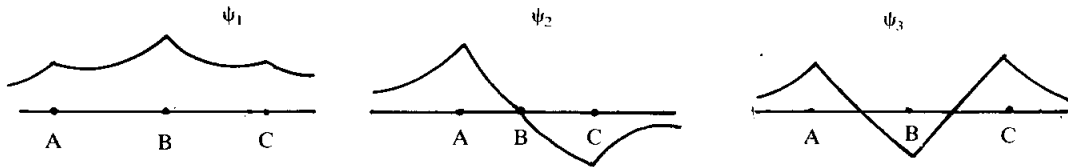
Molecule	Ground state	Bond	Bond length, Å	Bond energies, kcal/mole
HgF ₂	¹ Σ	FHg-F Hg-F		100(DE) 66(BE)
HgI ₂	¹ Σ	IHg-I Hg-I	2.60	60(DE) 35(BE)
NO ₂ ⁺	¹ Σ	N-O	1.10	
MgCl ₂	¹ Σ	ClMg-Cl Mg-Cl	2.18	136(DE) 99(BE)
SiS ₂	¹ Σ	Si-S		70(BE)
ZnCl ₂	¹ Σ	ClZn-Cl	2.12	96(DE)
ZnI ₂	¹ Σ	IZn-I		53(DE)

ตาราง 6.2 คุณสมบัติของโมเลกุลที่ประกอบด้วย 3 อะตอมแบบทำมุมบางโมเลกุล

AB ₂ Molecule	B-A-B angle, deg	Bond	Bond length, Å	Bond energies, kcal/mole
H ₂ O	105	HO-H O-H	0.958	117.5(DE) 110.6(BE)
H ₂ S	92	H-SH H-S	1.334	90(DE) 83(BE)
H ₂ Se	91	H-Se	1.47	66(BE)
H ₂ Te	90	H-Te		57(BE)
HOCl	113	HO-Cl		60(DE)
HOBr		HO-Br		56(DE)
HOI		HO-I		56(DE)
OF ₂	102	O-F	1.41	45.3(BE)
OCl ₂	115	O-Cl	1.68	49(BE)
ClO ₂	117	OCl-O Cl-O	1.484	57(DE) 60(BE)
BrO ₂		O-BrO Br-O		70(DE) 60(BE)
NO ₂	132	O-NO	1.20	72 (DE)
NOCl	116	Cl-NO	1.95	37 (DE)
NOBr	117	Br-NO	2.14	28 (DE)
SO ₂	120	S-O	1.43	119 (BE)
SeCl ₂		Se-Cl		58 (BE)
O ₃	117	O-O	1.278	
NO ₂ ⁻	115	N-O	1.24	

แบบฝึกหัดบทที่ 6

1. จงอธิบายการสร้างพันธะในโมเลกุล HF_2^- ซึ่งมีโครงสร้างเป็นแบบเชิงเส้นโดยใช้ทฤษฎีโมเลกุลออร์บิทัล (ให้เขียนฟังก์ชันคลื่นแบบ LCAO-MO)
2. จงเขียนรูปแสดงการกระจายของอิเล็กตรอนในซิกมาออร์บิทัลของโมเลกุล BeH_2 และระบุจำนวนบัพในแต่ละออร์บิทัล พร้อมทั้งเปรียบเทียบระดับพลังงานของแต่ละออร์บิทัลด้วย
3. ไฮโดรเจน 3 อะตอมมารวมตัวกันเป็นโมเลกุล H_3 มีโครงสร้างเป็นแบบเชิงเส้น โมเลกุลออร์บิทัลของมันประกอบด้วย ψ_1 , ψ_2 และ ψ_3 ดังรูป

ถ้าระยะห่างระหว่างนิวเคลียส A กับนิวเคลียส B มีค่าเท่ากับระยะห่างระหว่างนิวเคลียส B กับนิวเคลียส C ($R_{AB} = R_{BC}$) โดยอาศัยทฤษฎีโมเลกุลออร์บิทัล

- ก) จงเขียนสมการแสดงค่าฟังก์ชันคลื่น ψ_1 , ψ_2 และ ψ_3
  - ข) เขียนแผนภาพแสดงระดับพลังงานของฟังก์ชันคลื่นทั้ง 3 ในข้อ ก) พร้อมทั้งบรรจุอิเล็กตรอนลงในแผนภาพ
  - ค) บอกคุณสมบัติทางแม่เหล็กของโมเลกุล H_3
  - ง) โอกาสพบอิเล็กตรอนตรงนิวเคลียส B ใน ψ_2 มีค่าเป็นเท่าใด
4. แผนภาพสหสัมพันธ์ของวาลซ์ คืออะไร มีประโยชน์อย่างไร
  5. ทั้งออกซิเจนและกำมะถันเป็นอะตอมในกรุป VI เหมือนกัน แต่ทำไมมุมพันธะ HOH ในโมเลกุลน้ำจึงไม่ใช่ 90 องศา ในขณะที่มุมพันธะ HSH ในโมเลกุล H_2S มีค่าใกล้เคียง 90 องศา
  6. ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ออกไซด์คูตแม่เหล็กติดหรือไม่ เพราะเหตุใด

หลุยส์ เดอ บรอยล์ เกิดในปี 1892 ศึกษาสาขาประวัติศาสตร์เป็นวิชาเอกในระดับปริญญาตรีตอนต้นปี 1910 เขาเริ่มสนใจทางวิทยาศาสตร์เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงานด้านการติดต่อสื่อสารทางวิทยุระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 เดอ บรอยล์ ได้รับปริญญาเอกทางวิทยาศาสตร์จากมหาวิทยาลัยปารีสในปี 1924 และทำหน้าที่ศาสตราจารย์ทางฟิสิกส์เชิงทฤษฎีที่นั่นตั้งแต่ปี 1932 จนกระทั่งเกษียณอายุ เขาได้รับรางวัลโนเบลสาขาฟิสิกส์ในปี 1929